

Universiteit
Leiden
The Netherlands

In the shadow of displaceability: refugee and migrants in suburban Calcutta

Mukherjee, A.

Citation

Mukherjee, A. (2021, November 24). *In the shadow of displaceability: refugee and migrants in suburban Calcutta*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3244030>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3244030>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Summary in Dutch / Nederlandse samenvatting

In dit proefschrift heb ik alledaagse vormen van ‘displacement’ (ontworteling) in de grootstedelijke contexten van de derde wereld onderzocht door gebruik te maken van het concept van *displaceability* (ontwortelbaarheid). De empirische referenties van de studie zijn afkomstig van migranten in Calcutta en North 24 Parganas in West-Bengalen, India. In plaats van de nadruk te leggen op climactische en uitzonderlijke vormen van ontworteling, richt dit proefschrift zich op de onbeduidende en alledaagse manifestaties van deze ontworteling, de technieken waarmee het geoperationaliseerd wordt en de wijze waarop het de aard van het burgerschap sociaal achtergestelde migrantengroepen vormgeeft. Om zulke langdurige processen te begrijpen, is Oren Yiftachel's concept van *displaceability* bruikbaar gebleken. De reikwijdte van het begrip ‘displacement’ (ontworteling) wordt hiermee uitgebreid van een handeling naar een systemische machtsuitoefening via beleid en wetgeving (Yiftachel 2020). Een dergelijke schimmige aanwezigheid van *displaceability* doordringt vooral informele stedelijke contexten. Ik belicht de nuances van het concept van *displaceability* vanuit drie onderling gerelateerde gezichtspunten: i) de operationalisering van *displaceability* onder sociaal achtergestelde migranten in informele, stedelijke marges, ii) de onderhanddeling van *displaceability* door de migranten zelf, en iii) tenslotte, het vormgeven van het wettelijke en sociale burgerschap via *displaceability*.

Ik maak gebruik van twee casestudies van twee verschillende groepen migranten in Calcutta en North 24 Parganas in West-Bengalen: i) Dalit-partitievluchtelingen uit Oost-Bengalen die van Oost-Bengalen (het huidige Bangladesh) naar West-Bengalen komen en ii) een groep verarmde, rondtrekkende, plattelandsmigranten die van de dorpen in Oost- en West-Bengalen naar de stedelijke agglomeratie rond Calcutta trekken. Ik heb de methoden van de historische antropologie gevolgd, waarbij ik archiefonderzoek heb gecombineerd met *multi-sited ethnography*. Het tijdsbestek van het proefschrift loopt van het begin van de Tweede Wereldoorlog in 1939 tot heden.

De eerste drie hoofdstukken van het proefschrift brengen de operationalisering van de toestand van *displaceability* in kaart. Ik heb de mechanismen opgespoord achter de opzettelijke *de-planning* aangaande migranten, op basis waarvan *displaceability* werkt. Ik benadruk het belang van officiële instrumenten als *surveys* (onderzoeken; registraties) en *enumeration* (tellingen) voor de operationalisering van de *planned* (geplande) informaliteit rondom de Dalit-partitievluchtelingen en de rondtrekkende plattelandsmigranten. In eerst instantie werden de Oost-Bengaalse Dalit-vluchtelingen, onderwerp van de eerste case-study van het proefschrift, geregistreerd en van

documentatie voorzien. Zij kregen een officieel erkende status als 'displaced persons' (ontheemden). Maar ik heb aangetoond dat deze juridische status in de loop der jaren is uitgehold via opzettelijke door de staat geïnitieerde *de-planning*. De statusloze plattelandsmigranten, die in de tweede casestudie centraal staan, hebben ook te maken gehad met een opzettelijke politiek van *non-enumeration*. Beide migrantengroepen leiden een informeel leven. Domeinen met een dergelijke doelgerichte informaliteit, bevorderen de toestand van *displaceability*. Hier blijkt dat *displaceability* een bewust beleidsinstrument is. Door een beperkt recht op huisvesting en onderdak zijn *displaceable* (ontwortelbare) migranten overgeleverd aan allerlei ontberingen. Hun leven is informeel, hun onderkomen is onbestemd en hun politieke voorkeuren zijn onderwerp van controle.

Wie onderworpen is aan staatsinterventie is echter zelden enkel een passieve ontvanger van beleid. Vluchtelingen en migranten onderhandelen zo goed en zo kwaad als ze kunnen over de voorwaarden van deze interventie. Mijn onderzoek laat zien dat de Dalit-vluchtelingen, door de inzet van verschillende contextgestuurde strategieën, succesvol omgaan met vormen van informaliteit. Ze schakelen tussen het aannemen van een hindoeïstische religieuze identiteit (die het mogelijk maakt aanspraak te maken op burgerschapsrechten) en het ontwerpen van ongereguleerde staatsonafhankelijke collectieven, voortbouwend op eerdere aanzetten tot solidariteit die op taal en kaste terugvallen. De rondtrekkende 'dakloze' migranten leven onder meer dwingende omstandigheden, hun keuzevrijheid manifesteert zich vooral in vormen van 'bodily politics' (lichaamspolitiek).

Een ander aandachtspunt van dit proefschrift is hoe dit soort informele en *displaceable* (ontwortelbare) migranten burgerschap ervaren. Mijn onderzoek laat zien dat *displaceability* omgekeerd evenredig is met burgerschap. Hoe wijdverbreider en dwingender *displaceability* functioneert, hoe minder de migranten aanspraak kunnen maken op een wettelijke status en sociale burgerrechten. De ervaringen van de twee verschillende migrantengroepen die hier zijn bestudeerd, benadrukken dat het verhaal over postkoloniaal burgerschap niet kan worden geschetst als een lineaire progressie waarin migranten naar een emancipatorische en universaliserende burgerstatus toe bewegen, maar dat dit verhaal moet worden verteld via de momenten van crisis, verbrokkeling en verscheurdheid.